גגל · היינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה וכתיב ביה יבער ליצאת לחבירתה גלל זה רעי שהשן מכערת למאכל ונעשית גלל כמו גללי אדם וגללי בהמה: **אידי ואידי** · ושלח ובער תרוייהו אשן "ושלח" אתא לאיובה היכא דלא כליא קרנא דמשמע כגון שאכלה ערוגה וסופו לחזור ולגמות אבל לא כתחלה "ובער" היינו היכא דמכליא קרנא דמשמע ובער שמבער לגמרי, *ואי קשיא היכא מצי למימר אידי ואידי אשן הא דמכליא קרנא והא דלא מכליא ליכתוב חד להיכא דלא מיכליא דליחייב וכ"ש היכא דכליא? תריץ אי מהאי קרא ה"א האי אתי להיכא דמכליא אבל לא מכליא לא, הלכך איכא למימר ודאי אידי ואידי אשן אי לאו דכתב רחמנא "משלחי רגל השור": **מה רגל לא שנא כו'** · דהא לא כתיב ביה "ובער": **מה שן לא שנא כו'** · דהא לא כתיב ביה ושלח: **אי מה שן לא שנא כו'** · אבל שן לא: **אי מה שן משום דיש הנאה לחיזוקה** · אבל רגל לא: **מכדי** · שן ורגל שקולין הן שאין זה חמור מזה שהרי בשניהם יש בהן כד חמור: **ויבאו שניהם** · מושלחה: **דהי מינייהו מפקת** · דלא ליתי מיניה הא שניהן שוין: **אצטריך** · ליה ובער דאי מפקת מושלחה הוה אמינא הני מילי היכא דשלחי איהו בכוונה לרעות בשדה חבירו אבל אזלא ממילא לא: **קמ"ל** · "ובער" וכיון דנפקא לן שן דממילא מובער, אתיא רגל וילפה מיניה: **נחתככה בכותל לבנאתה** · והפילתו לו מיניפה פירות להנאתה שנתגנלה עליהן כדרך סוסים וחמורים דהיינו דומיא דשן שיש הנאה להזיקה: **ומאי שנא שן** · מהכך דקא מוקמת מילתיה דרב פפא בתולדה דשן ורגל: **כל היזק דרך הילוך שלא בכוונה הוי תולדה דרגל** דהזיקו מצוי ואין כוונתו להזיק: **וכשערה** · שנדבקו כליה בשערה וגרדתן ושברתן: **מאי שנא רגל** · דמיחייב, דהזיק מצוי כו': **אב עשרה** · בור עמוק י' טפחים היינו אב דבכך דרכו להמית: **וזה אב לנזקין** · דאם נפל שור בבור העמוקה ומת, פטור בעל הבור, ואם הוזק חייב ואב הוא דהא מדיוקא דקרא נפקא מדכתיב "והמת יהיה לו" דמשמע בור עשרה דבר מקטיל הוא חייב במיתה השור הא בעיר מהכי לא חייב בנזקין מתחייב נעשית לחבירתה סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין דכי היכי דנפיק לן מקרא, בור עשרה למיתה, נפקא לן בור ט' לנזקין, דכתיב "ונפל שמה שור וגו' חמור" משמע בין מת ובין הוזק בעל הבור "ישלם" ומיהו אם מת השור, אמר רבנן בבור העמוקה פטור דלא מחמת הבור מת דאין בו כדי להמית אבל הוזק חייב דבור העמוקה כך מזקין הוא: **אבנו או סכינו שסכינם ברשות הרבים** · ונתקלו בהן בני אדם והזיקו להם: **דאפקרינהו** · שהפקירן ונתן ברשות הרבים: **בין לרב בין לשמואל** · דפליגי בפרק המניח את הכד (נקמת דף כח:): **היינו בור** · דתרוייהו אמרו כל תקלה שהפקיר נפקא לן מבור דחייב כי היכי דבור חיובא ברה"ר היא הפקר כדאמרינן לקמן בפ' שור שגנב את הפרה (דף מט: כ:) שעל עסקי כליה ופתיחה בא לו אף כל תקלה שהפקירה חייב לו

[זבחים ד: מיכלין ד: מיר נה:]

[לקמן יז:]

[פי' על זה תמלא בפירוש רש"י לקמן יז:]

גליון השס"ם

גמ' אי קרן כתיב · ואי דבשדה אחר מאכל מזק שלם ודקרא דוחקא לה כספי ברה"ר א"כ אייתרא דאיתרא דדרקי' לקמן מי ע"א דאין מי מזק מלוק: רש"י ד"ה אידי ואידי וכו' ואי קשיא וכן הקשה תוס' וקי"ל הא בסבוטו ניחא דוחלא לחודיה לא מצי למיכתב דלא היינו יודעין אי מייתי מאן אי מרגל מ"ש כתיב לאוריי דמייתי מאן. וכן בכא דאמרינן פ"ד אידי ואידי מרגל לא מצי לכתוב ובער לחוד דלא היינו יודעין בתלי מייתי ליה כתיב ושלח לאוריי דמייתי מרגל וכ"ע: שם ד"ה נחתכה עליהן. עיין לקמן יה ע"ב ברש"י ד"ה דמיתה: תד"ה הא דלא מכליא קרנא וכו' דקרא לחייבי בהלכה דמכליא קרנא.

נוסא "אחר מר" "ושלח" צו הרגל "ובער" צו שן חייבין אלו זה מכלא קרנא) וגם את אשה אחרת מאיזה דברים ד' מקרא"ם (ב) "נזקא דכתיב רחמנא" "שלח אידי ואידי" "אין/ארגל"

נוסא לאיזו דרך כתיב התורה "ואידך" מאחר דוטילה מאחר רגל ומאחר גם ש"ן

מבנה טלים בחיבור תולדה דבור

כא א (מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון) סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שנא סעיף ג:

כב ב מיי' שם פי"א הל' י סמג שם טוש"ע ח"מ שם:

כג ג מיי' שם ופי"ב שם הל' כ סמג שם ועור ש"ע שם וסי' שפט סעיף יח:

כד ד מיי' שם סמג שם עור ש"ע שם סי' שפט סעיף ג:

כה ה מיי' שם פי"ל הל' י עור ש"ע שם וסי' שפט סעיף יח:

כו ו מיי' פי"ב שם הלכה י סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' מי סעיף י:

כז ז מיי' פי"ב שם הל' כ ג סמג שם טוש"ע שם סי' תיא סעיף ג:

הא דלא מכליא קרנא · פ"ה שהיה שעתיד לגמות אבל לא כתחלה וקשה והא מכליא קרנא שגם הבעלים הם יכולים לקטוע אלא י"ל שטעפה פירות להנאתה מכל מקום קרי ליה לקמן לטעיפת פירות להנאתה תולדה כיון דפשטיה דקרא אייתי בתחילה דמכליא קרנא:

והא דמכליא קרנא · וה"ה ולכתוב רחמנא ושלח ולא בעי ובער ויש לומר דהוה אמינא דוקא דשלח שלוחו כדלקמן: **דומיא** דרגל · וה"ה וגמא דאיכא דהא דמקשינן לתומרא הכ"מ בתיסורא אבל בממונא לא ואומר ר"ת דמדה היא בתורה לא שנא בתיסורא וה"ש בממונא: **ושן** בהמות אשלם בם · אע"ג דלמדרגמין בעלמא [בספרי פרשת מחזיר] בהמות שיש להן אדם כגחתם ומשכות וממיתות דהוי עשיה שהיא תולדה דקרן מכל מקום אייתי נמי בחיות רעות שדרסו ואכלו להאתן כדמתרגמינן ושן בהמות ושן דחיה ברא ודחיה בכלל בהמה:

איצטריך ס"ד אמינא ה"מ היכא דשלח שלוחי · וה"ת תיקני השתא הא דפריך לעיל מעמא דכתב רחמנא לאשר יבער הגלל הא לאו הכי במאי מוקמינן והשתא ליכא לשנויי כדלעיל וי"ל דה"ק בברייתא דתלו לא נאמר ושילח הוה מפקינן מכאשר יבער הגלל וכי הלי גוונא איכא בריש איזהו נשך (נ"מ דף פא·):

לא י' כתיב ולא ט' כתיב · תימה לדפ' הפרה (נקמן דף כ: ומס) תנן מה בור יש בו כדי להמית עשרה פי' בקונטי' דהתם בור יש בו י' ח"כ י' כתיב ועוד קשה דהכא דריש מוהמת יהיה לו ועוד דבסמוך פריך סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין ופי' הקונטי' דנפל שמה שור משמע בין מת בין הוזק ח"כ כי דרשינן שור ולא אדם הוה ליה למעט נמי אדם מזקין ע"כ נראה לפרש דהתם בור עמוק הרבה ולריכי בור והמת יהיה לו דאי לא כתיב בור הוה אמינא כל דקטיל ואפילו אין בו כדי להמית ואי כתיב בור הוה אמינא דוקא בור ולא שיח ומערה דגזירת הכתוב הוא ולהכי איצטריך תרוייהו והכי פריך לא ט' כתיב ולא י' כתיב בהדי' ומסיק סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין פירוש כיון דבור י' לא כתיב בהדיה אלא מפקי' מסברא מוהמת יהיה לו דבעינן כדי להמית וקיים להו לרבנן דהיינו בור י' בור ט' נמי הוי סברא דהוי אב לנזקין כיון דיש בו כדי להזיק ומכל מקום לא ממעטינן אדם מזקין דקרא דוגפל שמה שור לא איירי אלא בבור י' ובירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש בור למה כתיב בור בור אלא חד בור למיתה וחד בור לנזקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם מזקי' דקרא דוגפל לא ממעטינן אלא אמאי דכתיב בקרא בהדיה דהיינו בור עשר ולא איתורא*): **בין** לרב בין לשמואל היינו בור · וא"ת הא רב אית ליה לקמן (דף כ:) בור ויש"ל דהתם משום דקרקע עולם הזיקתו אבל הכא חבצא דידיה הוא: משורו

*) [עיין תוספות סנהדרין מה. ד"ה מה]

מבדי שקול הוא. תוב גרס' בפ' הכל מערכין [ערכין ד:] ד"א נשאות להביא מנוח ומוכה שחין והא אפיקתיה להנך הגך לא צריכי קרא מאי מעמא שקול הוא ויבאו טולן כי אצטריך למנוח ומוכה שחין יתולדה דשן כל שיש לבהמה הנאה בהזיקה כגון נחתכה בכותל להנאתה ומיגעה פירות להנאתה: פי' אילולי שעשתה צרכיה היתה מצטערת לפיכך חייב מפני שנהנת: ודחי' נמי בהא ואמרי' תולדה דשן כשן. כי קאמר רב פפא אתולדה דרגל: תולדה דרגל לר דבר שהזיקו מצוי ואין כוונתה להזיק כגון הזיקה בגופה דרך הילוכה או בשערה דרך הילוכה דר"ש [ר"ש] אתולדה דבור דילפינן מן והמת יהיה לו וקים להו לרבנן דר' שפחים עבור מיתה מ' לא עבור מיתה · פי' בור אם הוא עמוק י' שפחים ונפל שמה שור ומת חייב פחות מי' שפחים חייב בנזיקין ולא בשיתה ותרוייהו אבות נזיקין דאב למיתה וזה אב לנזקין ותולדה דבור מאי ניהו

ח) עיי' תוס' דף כ: ד"ה כאשר יבער וכו'. כ) ותולי נ"ל דלעניפינהו. ג) מרגלא דנ"ל נ"ל כל מהא והמא תיקוס כמילתיה וכ"ה בנזכמים.